

Posudek dizertační práce:	Changing patterns of electoral behaviour: A comparative analysis of Central and Eastern European countries
Autor dizertační práce:	Mgr. Michal Ondruška
Autor posudku:	Doc. PhDr. Miloš Brunclík, Ph.D.

Dizertační práci M. Ondrušky jsem četl a posuzoval v květnu roku 2022 pro účely tzv. malé obhajoby. Dizertační práci jsem ve svém posudku hodnotil převážně pozitivně, avšak v posudku jsem uvedl devět více či méně závažných kritických připomínek a doporučení, jak dizertační práci zkvalitnit. Po přečtení finální verze dizertační práce jsem nabyl dojmu, že M. Ondruška na žádnou z mých kritických výtek nezareagoval vůbec či zareagoval pouze „kosmetickým“ způsobem.

Dizertační práci považuji za „nedotaženou“ a trpící několika vážnými nedostatky:

1. Výklad je velmi rozvleklý, úvod práce je příliš dlouhý a autor otázku teorií, stavu bádání či metodologie prezentuje částečně v úvodu, částečně v separátních kapitolách. Práci by bylo možné na příslušných místech výrazně krátit bez dopadu na kvalitu práce. Není zřejmé, proč se autor zabývá typy (úrovněmi) voleb v komunistickém Československu (s. 47) či zbytečně dlouhými pasážemi o teorii štěpení v západní Evropě. Naopak, práci by prospělo krácení a lepší logická návaznost kapitol a podkapitol, což by následně vedlo k větší srozumitelnosti a čtivosti celé dizertační práce.
2. Obsah dizertační práce je nevyvážený. Autor věnuje velkou pozornost tématům, která jsou kontextuálně relevantní, ale přímo se zkoumanou problematikou nesouvisí. Jedná se o zbytečně dlouhé pasáže a kapitoly týkající se procesu dealignment a teorii štěpení. Dále autor zbytečně velkou pozornost věnuje západoevropským státům, byť chápu, že koncepty, teorie a testovatelné hypotézy lze generovat z literatury věnující se západoevropským státům. Ovšem samotná výzkumná otázka a hypotéza jsou formulovány velice problematicky (viz dále), tudíž velká pozornost věnována štěpení a procesu dealignment v západních demokraciích působí ze zpětného pohledu poněkud nepatřičně, resp. nadbytečně. Naopak otázce interpretace dat, resp. výsledkům kvantitativní analýzy, je věnováno velmi málo prostoru. Autor zde v podstatě konstatuje, které testované nezávislé proměnné se ukázaly jako statisticky relevantní. Chybí zde ovšem rozbor a diskuze nad výsledky a jejich hlubší interpretace. Diskuse se týká jen některých obecných závěrů a podobě testovaných modelů. V práci chybí jasná a explicitní propojení teorie a analýzy dat.
3. V práci rovněž chybí zcela zásadní moment: rozbor literatury k otázce volatility v ČR, Maďarsku, Rumunsku, Litvě a Slovinsku, resp. v zemích, které jsou předmětem

analýzy. Podkapitola 1.3 s názvem „*What we do not know about electoral volatility in CEE*“ má necelé dvě strany a stav bádání je prezentován jen velice obecně. Ke stavu bádání se autor vrací v kap. 1.6 („*Current literature review and characteristics*“), ovšem i zde se čtenář příliš podstatného z hlediska cílů práce nedozví.

Čtenář dizertační práce se dozví jen „střípky“ o volebním chování a volatilitě ve zkoumaných zemích. Autor jednotlivé země zmiňuje v drtivé většině v okamžiku, kdy prezentuje datové soubory z datasetů CSES. Téma volatility je v odborné literatuře hojně zpracované a autor mohl studium literatury o západních demokraciích využít jako odrazový můstek pro formulaci detailnějších hypotéz a poznání ze západních demokracií následně použít jako základ pro srovnání s post-komunistickými zeměmi.

4. Práci by rovněž prospěla jazyková korektura.
5. Formulace výzkumné otázky je velmi problematická. Na s. 13 autor výzkumnou otázku dizertační práce formuluje takto: „Are there factors that increase any likelihood of voters being volatile?“. Bez jakékoli analýzy je na ní možné odpovědět kladně. Jistě, výzkumnou otázku lze snadno přeformulovat na „Which factors can explain higher levels of volatility?“ atp. Autor nicméně formuluje hypotézu, která ve skutečnosti žádnou relevantní hypotézou není: „There are specific social, demographic, economic, and value variables that determine a specific type of voters' electoral volatility“, protože dosavadní literatura jednoznačně dokládá, že takové faktory tu jsou. Opět by bylo možné hypotézu přeformulovat a rozdělit do více hypotéz. Domnívám se, že výzkumná otázka je formulována příliš obecně, a proto může jen těžko vést k závěrům, které reálně posouvají naši znalost o volebním chování. Autor mohl formulovat výzkumné otázky a hypotézy pregnantněji, detailněji a ambiciózněji v přímé souvislosti na výsledky dosavadního bádání.
6. Cílem dizertační práce je zkoumat faktory, které ovlivňují volatilitu voličů. V textu práce ovšem chybí dostatečné vysvětlení toho, proč se autor orientuje primárně na sociodemografické proměnné, avšak další proměnné nechává stranou. Mám za to, že autor mohl testovat vztah voličů k demokracii, důvěru v politiky, příslušnost voličů ke konkrétním stranám, schopnost zařadit se na levice-pravici aj. Ostatně např. L. Linek ukazuje, že klíčovou proměnnou pro vysvětlení volební účasti jsou právě kognitivní schopnosti voliče, zájem o politiku a schopnost orientovat se v politickém prostoru atp. Vysvětlení volatility je poměrně obtížná disciplína, kde nelze předpokládat relevanci několika málo faktorů. O to pečlivější ale měl být rozbor a volba potenciálních nezávislých proměnných. V tomto směru klíčový oddíl „*Factors potentially affecting electoral behaviour*“ (s. 37) bez jakéhokoli úvodu a debaty již přistupuje k vybraným skupinám proměnných, aniž by bylo dostatečně vysvětleno, proč je pozornost věnována těmto proměnným, zatímco jiné jsou z analýzy vynechány.
7. Výzkumný design je založen na kvantitativní metodologii, což je jistě v pořádku a z pohledu charakteru nastavení výzkumu jako zcela nezbytné, ale velkou slabinou práce je schopnost interpretovat výsledné hodnoty a dát je do kontextu dosavadních znalostí o volebním chování ve zkoumaných zemích. Zdá se mi, že práce přináší pouze různá statistickými modely generovaná zjištění, která jsou ovšem poněkud odtržena od realit zkoumaných zemí, které jsou fakticky zkoumány pouze prostřednictvím dat

CSES. Zde se ukazuje potřeba využívat smíšených výzkumných designů, které kombinují kvantitativní metodologii s kvalitativní metodologií, umožňující vzít v potaz i řadu nekvantifikovatelných dat či individuálních faktorů, které kvantitativní metodologie nemůže postihnout.

8. V práci bych uvítal rozlišení výsledků analýzy na komparativní úrovni a na úrovni jednotlivých států. Autor se mohl více a daleko hlouběji a systematictěji věnovat tomu, jaké závěry jsou zobecnitelné pro všechny zkoumané země a jaké proměnné jsou relevantní pro jednotlivé státy.
9. M. Ondruška měl věnovat více pozornosti prezentaci výsledků a jejich srozumitelnosti. Způsob prezentace hlavních závěrů je slabý a čtenáře nijak neoslňuje. Tato stránka akademické práce je zde zcela podceněna.
10. Výsledky práce jsou slabé a přidaná hodnota je sporná. Pokud se někdo chtěl z dizertační práce dozvědět o „vzorcích volebního chování“ ve vybraných post-komunistických zemích něco nového, bude spíše zklamán. Tvzení, že náboženství má nižší relevanci než např. vzdělání při vysvětlování volatility, není nijak nové. Obdobný závěr lze vztáhnout i na zjištění, že stabilní nevoliči jsou typicky lidé s nižším vzděláním (s. 111). Zajímavý může být závěr, že vliv na volatilitu voličů má rodinný status, resp. že vdovy, vdovci a singles vykazují vyšší míru volatility. Ovšem chybí relevantní debata nad těmito závěry a pokusy o interpretaci toho, co zjištěné hodnoty vlastně říkají.

Podoba dizertační práce se od května 2022 příliš nezměnila a problematické momenty v ní navzdory mým doporučením zůstaly. Práci doporučuji k obhajobě pouze za předpokladu, že M. Ondruška svůj postup přesvědčivě zdůvodní a obhájí, příp. vyvrátí mé kritické poznámky.